

INDEPENDENȚA ȘI IMPARȚIALITATEA JUDECĂTORULUI PRIN PRISMA ACCESULUI LIBER LA JUSTIȚIE

Teodor CĂRNAȚ,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)
Piotr PLĂMĂDEALĂ,
student, anul IV Bac. (USM)

SUMMARY

The independence and impartiality of the judge are considered a significant valence of law to an equitable lawsuit and require the absence of partiality or prejudices.

For the reinforcement of the independence and leading part of the judge it is necessary that the state should introduce and ensure some principles, among which is considered to be the principle of responsibility of the judge. Responsibility of the judge means, first of all, the uniform practice and absence of contradictory decisions in the similar cases, as well as it is considered to be the responsibility of the judge for deontological mistakes and professional insufficiency.

*„Este iluzoric a identifica statul cu ordinea de drept”
(Fr. Rigauh)*

Justiția este idealul intangibil al dreptului, ultima și cea mai înaltă expresie a dreptului.

Însă, justiția nu trebuie înțeleasă doar ca o aspirație spre ceva pur și nobil, ea reprezentând inclusiv o activitate a organelor judecătorești (criteriul organizațional-funcțional). Republica Moldova tinde să devină un stat de drept, în care ar exista o adevărată domnie a legii.

Justiția ar trebui să fie una eficientă în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Funcția principală a *statului de drept* constă în faptul că legătura funcțională a dreptului și statului se caracterizează prin supremația primului asupra celui de-al doilea.¹

Principiul independenței judecătorilor și supunerii lor numai legii are o importanță decisivă pentru asigurarea funcționării adecvate a unui stat democratic bazat pe drept² și decurge din mai multe instrumente internaționale, în special:

- Principiile de bază asupra judiciarului, adoptate de ONU;³

- Recomandarea nr.R (94) 12 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei adresată statelor membre privind independența, eficiența și rolul judecătorilor.⁴

Conform prevederilor actelor enunțate, statelor membre li se recomandă să adopte sau să consolideze măsurile necesare pentru promovarea rolului judecătorului, în parte, și a judiciarului, în general, pentru consolidarea independenței și eficienței lor prin implementarea anumitor principii, în special a:

1. Principiilor generale cu privire la independența judecătorilor (recrutarea unui număr suficient de judecători, pregătirea profesională, asigurarea tehnico-materială și financiară etc.);

2. Principiului autorității judecătorilor (toate persoanele implicate într-o cauză trebuie să se supună autorității judecătorești);

3. Principiului condițiilor de lucru corespunzătoare;

4. Principiului responsabilității judecătorești.

Reglementarea juridică înseamnă organizarea activității organelor de stat, care adoptă și aplică legea, cu scopul de a nu permite depășirea atribuțiilor cu care este înputernicit acest mecanism de reglementare și control.⁵

Aceste principii sunt reflectate atât în prevederile constituționale, cât și în legile organice care reglementează principiile organizatorice ale funcționării sistemului judecătoresc.⁶

Constituția Republicii Moldova prevede, la art.20, un drept fundamental pentru un stat democratic și de drept, și anume: „**accesul liber la justiție**”. Astfel, „orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime”, iar alin.(2) stabilește că „nici o lege nu poate îngradi accesul liber la justiție”.

În coroborare cu prevederile art.16 și 19 ale Constituției, acest drept este garantat cetățenilor proprii, cetățenilor străini și apatrizilor, bazat pe principiul egalității în fața legii și a autorităților publice, fără

deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de ordine socială.⁷

Astfel, Legea cu privire la organizarea judecătorească (Legea nr.514),⁸ conține art.6 – „Accesul liber la justiție”, care la alin.(1) prevede: „Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime”.⁹

Într-o manieră identică după formulare și conținut, articolul 6 al Legii cu privire la instanțele judecătorești economice (Legea nr.970)¹⁰ acordă persoanelor fizice și juridice dreptul de a sesiza instanțele judecătorești economice, pentru apărarea drepturilor patrimoniale și nepatrimoniale împotriva acțiunilor ilegale.¹¹

La 13 iulie 1995, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Consiliului Europei și prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova din 24 iulie 1997 au fost ratificate Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (în continuare – CEDO), încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, și protocoalele adiționale nr.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 și 11, care au intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 12 septembrie 1997 (cu excepția Protocolului nr.6, care a intrat în vigoare din octombrie 1997, a Protocolului nr.7 – în vigoare din 1 decembrie 1997 și a Protocolului nr.11 – în vigoare din 1 noiembrie 1998).¹²

Prin ratificarea Convenției de către state, cetățenii acestora obțin un plus de garanție și eficiență a respectării drepturilor și libertăților consfințite în textul Convenției, deoarece se instituie o Curte Europeană a Drepturilor Omului – ca organ abilitat pentru a asigura respectarea angajamentelor care decurg pentru Părțile contractante din Convenție și din protocoalele sale adiționale.

„După 50 de ani de la semnarea sa, ea rămâne, după mai multe adoptări și câteva completări, cel mai elaborat model de protecție internațională a drepturilor omului.

Acest text se deosebește de fapt de majoritatea altor instrumente internaționale prin implementarea unui mecanism jurisdicțional de control al drepturilor garantate.

Individului îi revine aici un rol original în raport cu cel care îi este recunoscut, în general, în dreptul internațional clasic și ocupă în funcționarea acestui mecanism un loc mereu crescând, până când s-a văzut astăzi transformat într-un veritabil subiect al dreptului internațional.¹³

Convenția nu caută să identifice cea mai potrivită cale de a proteja drepturile omului, recunoscând diver-

sitatea din statele contractante. Ea stabilește, cel mult, acel minimum pe care trebuie să-l atingă un anumit sistem de drept.

Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.17 din 19.06.2000, *privind aplicarea în practica judiciară de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului* stabilește că „din prevederile Constituției Republicii Moldova (art.4 alin.(2)), precum și din Hotărârea Curții Constituționale nr.55 din 14 octombrie 1999 „Privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova” rezultă că CEDO constituie o parte integrantă a sistemului legal intern și, respectiv, urmează a fi aplicată direct ca oricare altă lege a Republicii Moldova, cu deosebirea că CEDO are prioritate față de restul legilor interne care îi contravin”.¹⁴

Articolul 32 al Convenției stabilește că competența Curții acoperă toate problemele privind interpretarea și aplicarea Convenției și a protocoalelor sale, deci unica instanță competentă de a da o interpretare a textului Convenției este Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, fapt reiterat și în Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova, nr.17 din 19.06.2000, și anume: „Se atenționează instanțele judecătorești asupra faptului că pentru aplicarea corectă a Convenției este necesară studierea prealabilă a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg, care unica este în drept să dea, prin intermediul deciziilor sale, interpelări oficiale aplicării CEDO și, deci, sunt obligatorii.

Instanțele judecătorești sunt obligate să se călăuzească de aceste interpretări”.

Articolul 6 al Convenției cuprinde: paragraful 1 (un proces echitabil și public pentru judecarea temeiniciei oricărei acuzații penale sau a încălcării drepturilor și obligațiilor civile într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe independente și imparțiale); paragraful 2 (prezumția de nevinovăție); paragraful 3(a) (informarea în legătură cu acuzația); paragraful 3(b) (tipurile și înlesnirile necesare pregătirii apărării), paragraful 3(c) (dreptul de a fi prezent și de a fi reprezentat); paragraful 3(d) (dreptul de a cita și audia martori); paragraful 3(e) (dreptul la interpret).¹⁵

Independența și imparțialitatea judecătorului este o „valență” importantă a dreptului la un proces echitabil, întrucât nerespectarea acestei cerințe necesare prevăzute de Convenție ar constitui încălcarea dreptului la accesul liber la justiție, precum și dreptul la un proces echitabil, atât prin prisma prevederilor legislației interne, cât și prin prisma Convenției.

A. Noțiunea de tribunal în concepția prevederilor Convenției europene a drepturilor omului

Curtea Europeană a statuat că expresia „tribunal” nu trebuie să fie percepută doar în raport de noțiunile din dreptul național, fiind vorba de o noțiune autonomă, a cărei interpretare trebuie să se facă pornind de la economia generală a Convenției. În acest scop, Curtea a elaborat un număr de criterii care permit să spună dacă un anumit organism poate fi considerat sau nu „tribunal”:

a) Misiunea „tribunalului”

Funcția încredințată unui „tribunal” aparent rezidă esențialmente în definiția organului.

Puțin importă, de altfel, pentru aplicabilitatea deciziilor directe ale art.6 ca organul să aibă sau nu denumirea de jurisdicție; ar putea fi un alt organ care să fie împuternicit a aplica regulile unui proces echitabil. După cum s-a menționat, pentru ca un organ să fie calificat drept „tribunal”, în sensul art.6, este de ajuns ca un organism să aibă un rol jurisdicțional.

„El trebuie să hotărască, în baza normelor de drept și la finalul unei proceduri organizate, orice chestiune din competența sa”.¹⁶

În general, de fiecare dată când un organ susceptibil să pronunțe o sancțiune are autoritate de a se autosesiza, trebuie să ne punem întrebarea unei eventuale aplicări a art.6.¹⁷

b) Originea legală

Primul criteriu care trebuie reținut în definiția tribunalului este originea legală a jurisdicției. Accesul la judecător, de fapt, nu este garantat decât în măsura în care „tribunalul” este „instituit de lege”. De altfel, sintagma „trebuie să aibă” aici, ca și în alte domenii ale Convenției, trebuie considerată o noțiune autonomă. Totuși, o jurisdicție trebuie, în principiu, să emane de la o putere legislativă, chiar dacă nu este necesar ca regulile de procedură ce urmează a fi respectate în cadrul ei să emane de la același organ de putere.

c) Funcția jurisdicțională

Curtea, în cauza *Sramek contra Austriei*, s-a expus în acest sens „Lui (organului jurisdicțional – n.n.) îi revine să soluționeze, în baza unei norme de drept și la finalul unei proceduri organizate, orice chestiune ce ține de competența sa”.¹⁸

Denumirea de „tribunal” presupune un organ care se bucură de deplinătatea jurisdicției și care răspunde la o serie de cerințe, ca: independența față de executiv, precum și față de părțile în cauză, ceea ce exclude autoritățile, chiar și cele chemate să efectueze acte de administrare judiciară (spre exemplu, în cauza *C.R. contra Franței*, situația în care președintele tribunalului de înaltă instanță autorizează citarea la o dată fixă).

d) Aplicarea unei reguli de drept

Organul în cauză ar trebui, de asemenea, atunci când aplică jurisprudența elaborată, să aplice o normă de drept stabilită, fie scrisă sau nescrisă.

e) Aplicarea unei proceduri legale

Organul jurisdicțional care e înțeles sub titlul de „tribunal” trebuie să respecte niște reguli procedurale organizate, urmând principiile de echitate, de celeritate și de publicitate enunțate de art.6.

De asemenea, „tribunalul” ar trebui să aibă un control de plină jurisdicție, adică posibilitatea persoanei de a folosi căile ordinare și cele extraordinare în privința actelor tribunalului.

f) Decizii având forță executorie

Deciziile „tribunalului” ar trebui să aibă o autoritate garantată de lege, pentru a putea fi calificat drept **jurisdicție** (exemplu ar constitui cauza *Bentham versus Pays-Bas*, Curtea declarând că „tribunalul trebuie să dispună de puterea de a da o decizie obligatorie pe care o autoritate nejudiciară nu ar avea puterea să o modifice”).

g) Interpretare prejudicială

Judecătorul trebuie să beneficieze de deplinătatea jurisdicției și să nu se încreadă într-o altă autoritate, în special dacă aceasta nu este judiciară (exemplu ar servi cauza *Beaumont contra Franței*, când judecătorul administrativ a apelat la Ministrul de Afaceri Interne pentru interpretarea unui tratat internațional cu conținut neclar și ambiguu).¹⁹

B. Independența judecătorului

Dreptul de a fi judecat nu poate fi conceput decât în măsură în care judecătorul prezintă un anumit număr de garanții, cea mai importantă fiind independența.

De obicei, imparțialitatea înseamnă absența parțialității sau a prejudecății, iar existența acesteia poate fi verificată prin diferite mijloace.

În determinarea imparțialității unui judecător, CtEDO distinge două criterii: *subiectiv* și *obiectiv*.

✓ Criteriul subiectiv – pentru a determina dacă un judecător este parțial față de acuzat, Curtea examinează conduita efectivă a judecătorului și convingerile sale personale într-o anumită cauză. Totuși, este aplicată prezumția în favoarea imparțialității personale a judecătorului, prezumție care e greu de înlăturat.

✓ Criteriul obiectiv – Curtea determină dacă un judecător a oferit suficiente garanții pentru a exclude orice dubiu legitim referitor la imparțialitatea sa. Astfel, indiferent de conduita personală a judecătorului, dacă există fapte care pot fi stabilite, care ar crea aparența că lui îi lipsea imparțialitatea, atunci există o violare a art.6, contrar situației în care judecătorul s-ar fi abținut la timp de la judecarea cauzei.²⁰

În cauza *Tocono versus Moldova*, „Curtea a reamintit că art.6(1) impune fiecărei instanțe judecătorești naționale o obligație de a verifica imparțialitatea unui judecător și a constatat că imparțialitatea judecătorului putea fi pusă la îndoială și, prin urmare, temeiurile acuzatului au fost justificate obiectiv”.

Judecătorul trebuie, deci, să fie independent față de părțile în proces, precum și față de alte autorități publice, putere executivă sau legislativă.

Deci, principiul de independență se rotește, în opinia lui Jean-Loup Charrier și a lui Andrei Chiriac, în jurul a două axe principale – **independența personală și independența funcțională**.²¹

1) **Independența personală**

Un organ nu este considerat ca independent într-o societate democratică, dacă este susceptibil de a fi supus presiunii de orice natură. Legea care impune o anumită jurisdicție trebuie să garanteze această independență.

Conform prevederilor Constituției Republicii Moldova (art.114-116), „*justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești, judecătorii fiind independenți, inamovibili și imparțiali*”, iar „*funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice*”.

Prin urmare, principiul independenței judecătorului nu este un privilegiu al lui ca cetățean, dar o caracteristică specifică a funcției și a statutului acestei funcții.²²

Astfel, Codul de procedură civilă al Republicii Moldova prevede la art.20 alin.(1) că „puterea judecătorească este separată de puterea legislativă și de cea executivă în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, cu prezentul cod și cu alte legi”.

Același articol la alin.(2) prevede că „la înfăptuirea justiției, în pricini civile, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii. Orice imixtiune în activitatea de judecată este inadmisibilă și atrage răspunderea prevăzută de lege”.²³

Legea cu privire la organizarea judecătorească (nr.514) prevede că imixtiunea în înfăptuirea justiției este interzisă.²⁴

Art.17 al Legii cu privire la organizarea judecătorească prevede:

„Independența judecătorului este asigurată prin:

- a) procedura de înfăptuire a justiției;
- b) procedura de numire, suspendare, demisie și eliberare;
- c) declararea inviolabilității lui;
- d) secretul deliberărilor și interzicerea de a cere divulgarea lui;

e) stabilirea răspunderii pentru lipsa de stimă față de judecată, judecători și pentru imixtiune în judecarea cauzei;

f) alocarea resurselor adecvate pentru funcționarea sistemului judiciar, cererea de condiții organizatorice și tehnice favorabile activității instanțelor judecătorești;

g) asigurarea materială și socială a judecătorului;

h) alte măsuri, prevăzute de lege”.

Codul de etică profesională a judecătorului, la regula nr.3 prevede: „Judecătorul, examinând cauzele civile, administrative și penale, este dator să nu se lase influențat de careva instituții ale puterii sau administrației, de opinia publică, organele de informație în masă sau de careva alte persoane”.²⁵

2) **Independența funcțională**

• *Independența reală și efectivă*

Independența unui tribunal trebuie de asemenea să fie reală și efectivă în raport cu executivul: astfel, se poate lua în considerație „modul de desemnare și durata mandatului membrilor săi, existența unei protecții împotriva unei presiuni exterioare” (*cauza Landborger contra Suediei*, privitor la componența tribunalului pentru chirii).

Acest criteriu al independenței efective nu exclude de altfel ca organele administrative, ai căror membri nu au calitatea de „magistrat”, să corespundă totuși definiției de tribunal, fiind suficient ca statutul organului și al membrilor săi să le permită să judece aplicând o regulă de drept, fără a fi obligați să aplice vreo instrucție a puterii politice, fie ea executivă sau legislativă (*Stran et Stratis Andreadis contra Greciei*).

C. **Imparțialitatea judecătorului**

„Imparțialitatea a fost apreciată de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca noțiune autonomă, independent de noțiunea de independență. Astfel, acest principiu interzice unui magistrat al unei jurisdicții de judecată să ia cunoștință în prealabil, într-o calitate sau alta, de elemente din dosar, și aceasta pentru ca el să nu se simtă legat de prima apreciere pe care ar fi putut-o da dosarului. Efectiv, are importanță ca judecătorul să nu poată fi bănuit că ar avea deja o opinie asupra dosarului înainte de a decide pe fondul acestuia. Suspiciunea în privința unui judecător este de fapt o negare a judecătorului, deoarece ea îl atinge atât pe judecător, cât și decizia pronunțată de el (*Cauza Piersack contra Belgia*).

Imparțialitatea unui judecător este într-atât de fundamentală, încât ea se prezumă.²⁶

1) **Imparțialitatea funcțională**

• *Separarea funcțiilor*

Curtea a scos în evidență o jurisprudență bazată în principal pe natura funcțiilor magistraților.

Astfel, a fost formulat principiul separării funcțiilor de urmărire penală și de judecată și condamnat cumulul funcțiilor de instrucție și de judecată, Curtea interzicând, ca și legislația internă, judecarea de către același judecător a cauzei în primă instanță și în apel.

2) *Incompatibilitatea funcțiilor de instrucție și de judecată*

În cauza *de Cubber contra Belgiei*, Curtea a statuat că „nu este imparțial un tribunal care, deși este competent a judeca pe fondul unei cauze, îl are în componența sa pe magistratul însărcinat cu instrucția”.

„Cel care judecă trebuie să descopere faptele cauzei fără a avea despre ele o idee preconcepută: or, rolul unui judecător de instrucție este anume de a-și forma o opinie asupra faptelor, în special în țările în care domnește intima convingere”.²⁷

• *Incompatibilitatea pe verticală a funcției de judecător*

Apropiindu-se de principiul imparțialității personale, un magistrat nu poate fi competent a judeca un dosar asupra căruia a statuat deja la un nivel inferior și având aceleași fapte.

Astfel, același magistrat nu are competență a judeca, la același nivel de jurisdicție, o cauză bazată pe fapte identice sau suficient de conexe celor pe care le-a apreciat în cauza precedentă (spre exemplu, când magistratul se expune referitor la comportamentul persoanei sau face o apreciere a unei fapte în care este implicată persoana dată etc.)

• *Incompatibilitatea transversală a funcției de judecător*

Acest principiu privește cazurile în care un magistrat a judecat la două niveluri de jurisdicție fapte conexe în cadrul unor acțiuni diferite. În acest caz, pentru existența încălcării acestui principiu, trebuie ca, la nivelul inferior, magistratul să fi făcut o apreciere a faptelor care stau la originea acțiunii examinate la nivelul superior (în cazul în care faptele sunt de natură diferită – o faptă cu caracter penal urmată de o încălcare disciplinară – nu va exista o încălcare a acestui principiu).

Astfel, Codul de etică profesională a judecătorului mai prevede regula nr.5, cu următorul conținut: „Orice influență asupra judecătorilor la soluționarea cauzelor concrete sau darea unor indicații din partea președintelui instanței, a locțiitorului său ori a judecătorilor din alte instanțe, la adoptarea hotărârilor constituie un amestec grav în înlăturarea justiției”.²⁸

3) *Imparțialitatea personală*

Acest principiu presupune că imparțialitatea nu este atașată funcției, ci persoanei judecătorului.

Ea interzice unui judecător să soluționeze un litigiu din moment ce, oricare ar fi fost motivul, el a avut

deja cunoștință, direct sau indirect, personal sau prin intermediul unui terț, despre părți, elemente sau circumstanțe ale cauzei sau a exprimat, obiectiv sau nu, o opinie personală despre aceasta.²⁹

Acestea ar fi și situațiile în care între magistrații chemați să judece cauzele există relații familiale sau aceștia sunt în relații personale.

În cauza *Remli contra Franței*, Curtea a constatat că nu este imparțial un judecător, care îl judecă pe un nord-african și în timpul unei suspendări de ședință face unele remarcas rasiste în discuția cu jurnaliștii.

Legea cu privire la statutul judecătorului (Legea nr.544 din 1995) stipulează la art.19 că „persoana judecătorului este inviolabilă; inviolabilitatea se extinde asupra locuinței și localului lui de serviciu, vehiculelor și mijloacelor de telecomunicație folosite de el, asupra corespondenței, bunurilor și documentelor lui personale”.³⁰

Deci, judecătorul nu este un garant al dreptului acuzatului la un proces echitabil, dar este responsabil pentru asigurarea faptului că acest drept, atunci când este invocat, să fie protejat cel puțin la nivelul impus de CtEDO.

Fiecare judecător ar trebui să poarte responsabilitatea deciziei sale, deoarece adeseori pe marginea aceluiasi dosar se dau soluții opuse și adeseori controversate.

Astfel, se pune problema: este oare independent fiecare judecător în soluții, în a interpreta și a aplica legea așa cum dorește?

Răspunsul l-a dat Vitalie Pîrlig: „Practica neuniformă nu este o dovadă de independență; dimpotrivă, ei nu întotdeauna conștientizează că sunt într-un serviciu public și că, pentru ca populația să aibă încredere în justiție, trebuie să știe la ce să se aștepte de la justiție. Adică, să existe soluții unitare”.³¹

La moment, justiția din Moldova are un număr prea mic de proceduri disciplinare angajate împotriva judecătorilor pentru greșeli deontologice sau insuficiență profesională, față de multiplele condamnări la Curtea Europeană pentru deficiența justiției.

Legea nr.544 din 1995 prevede germenul unui mecanism de răspundere patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, garantate de Constituție și tratatele internaționale.

Art.4 susține că „după ce a descoperit prejudiciul în temeiul hotărârii judecătorești irevocabile (*faptul că judecătorul, spre exemplu: a fost condamnat pentru pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri ilegale – n.n.*), statul poate înainta, în condițiile legii, o acțiune în regres împotriva judecătorului care,

cu rea-credință sau din neglijență gravă, a săvârșit o eroare prejudiciabilă cauzatoare de prejudicii”.

Constatăm, cu regret, că un mecanism viabil și funcțional, în privința răspunderii patrimoniale a judecătorului pentru *pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri ilegale*, precum și pentru erorile grave de aplicare și interpretare a legii, lipsește.

O prevedere în acest sens conține Legea cu privire la Agentul guvernamental, nr.353 din 2004, la articolul 17 alin.(4): „Acțiunea în regres privind restituirea sumelor specificate la alin.(1) se depune, în condițiile legii, de către Procurorul General, în termen de 1 an de la data la care a expirat termenul de plată, stabilit de Curte sau prin acordul de soluționare pe cale amiabilă a cauzei”.³²

Răspunerea patrimonială a judecătorului pentru hotărârea dată intenționat contrar prevederilor legii, precum și în cazurile în care se comit grave erori judiciare, intenționat sau din culpă gravă, nu este un amestec în activitatea judecătorului, care i-ar aduce o atingere independenței și imparțialității.

Răspunderea patrimonială a judecătorilor ar da un plus de responsabilitate celor care, conform prevederilor Legii Supreme, sunt chemați să înfăptuiască în numele Legii justiția.

Note:

¹ A se vedea: Г.Костаки. *Понятия и особенности правового государства* // Закон и жизнь, 2002, nr.11, p.9.

² A se vedea: V.Șterbeț, M.Poalelungi. *Manualul Judecătorului la examinarea pricinilor civile* / Mihai Poalelungi (coord.). – În: „Organizarea lucrului de către judecător”. – Chișinău: Cartier, 2006, p.10.

³ Principiile de bază asupra independenței judiciarului, adoptate de către Congresul al 7-lea al ONU cu privire la „prevenirea infracțiunii și tratamentul infractorilor” din 26 august – 6 septembrie 1985 și aprobate prin Rezoluțiile Adunării Generale a ONU nr.40/32 din 29 noiembrie 1985 și din 13 decembrie 1985.

⁴ Adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 13 octombrie 1994.

⁵ A se vedea: А.Неггу. *Предпосылки становления правового государства. Теоретическое и практическое значение их определения* // Закон и жизнь, 2002, nr.11, p.15.

⁶ A se vedea: V.Șterbeț, M.Poalelungi. *Manualul Judecătorului la examinarea pricinilor civile*, p.10.

⁷ Excepție pentru cetățenii străini și apatrizi ar constitui prevederile art.19 alin.(1), care stabilește „cu excepțiile stabilite de lege”.

⁸ Legea privind organizarea judecătorească, nr.514-XIII din 06.07.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.58/641.

⁹ Alin.(2) al aceluiași articol stabilește asociațiile de cetățeni, întreprinderile, instituțiile și organizațiile ca titulari ai dreptului de acces liber la justiție.

¹⁰ Legea cu privire la instanțele judecătorești economice, nr.970 din 24. 07.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.77/742.

¹¹ Alin.(2) prevede că persoanele fizice și cele juridice străine au dreptul de a sesiza instanțele judecătorești economice în aceleași condiții ca și cele din Republica Moldova, dacă acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte nu prevăd altfel.

¹² Ractificarea Convenției europene pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a constituit un argument al maturității politice a Republicii Moldova, deoarece și-a asumat obligația de a garanta protejarea drepturilor și libertăților proclamate de CEDO ale tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția sa.

¹³ D.Sîrcu. *Geneza și natura Convenției pentru drepturile omului și libertățile fundamentale*, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 // Revista Națională de Drept, 2003, nr.3 p.40.

¹⁴ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.17 din 19.06.2000 // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2003, nr.1, p.8 / Culegere de hotărâri explicative. – Chișinău, 2002, p.18.

¹⁵ Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului // Culegere de acte naționale și internaționale în domeniul penal. Vol.I. – Chișinău: Cartea Juridică, 2007, p.92.

¹⁶ CEDH, 27 aout 1991, , seria A, n 210, aff. *Demicoli versus Malte*.

¹⁷ *Procesul echitabil garantat de Convenția europeană pentru drepturile omului: Ghid pentru Republica Moldova*. – Chișinău: Sirius SRL, 2008, p.230.

¹⁸ CEDH, 22 oct. 1984, req.n 8790/79.

¹⁹ În asemena caz a fost contestată calitatea de „tribunal”, care presupune competența de a decide și independența față de executiv.

²⁰ *Procesul echitabil garantat de Convenția europeană pentru drepturile omului...*, p.63.

²¹ A se vedea: J.-L. Charrier, A.Chiriac. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. – Paris: „Litec Nexis” SA, p.233.

²² A se vedea: V.Șterbeț, M.Poalelungi. *Manualul Judecătorului la examinarea pricinilor civile*, p.11.

²³ Astfel, Codul penal în art.303 „Amestecul în înfăptuirea justiției și în urmărirea penală”, art.304 „Calomnierea judecătorului, a persoanei care efectuează urmărirea penală ori contribuie la înfăptuirea justiției”, precum și în alte articole din Capitolul XIV sancționează faptele de amestec în înfăptuirea justiției.

²⁴ Alin.3 al acestui articol prevede că „*mitingurile, demonstrațiile și alte acțiuni desfășurate la o distanță mai mică de 25 metri de localul în care se înfăptuiește justiția, dacă se fac cu scopul de a exercita presiuni asupra judecătorilor, se califică drept imixtiune în activitatea lor*”.

²⁵ Codul de etică profesională a judecătorului // Legea și Viața, 2000, nr.2, p.7.

²⁶ A se vedea: J.-L. Charrier, A.Chiriac. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*, p.234.

²⁷ *Ibidem*, p.235.

²⁸ Codul de etică profesională a judecătorului, p.7.

²⁹ A se vedea: J.-L. Charrier, A. Chiriac. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*, p.241.

³⁰ Legea cu privire la statutul judecătorului, nr.544-XIII din 20.07.95 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 59-60/664.

³¹ V.Pîrlog. *Eficiența Justiției – premisă indispensabilă a realizării criteriului politic de integrare europeană* // Avocatul Poporului, 2007, nr.1-2, p.12.

³² Legea cu privire la Agentul guvernamental, nr.353-XV din 28.10.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.208-211/932.